

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ З ПОРУШЕННЯМ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ

Коломієць Л. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Гумор відіграє велику роль у безпосередньому та опосередкованому спілкуванні, адже є притаманним і узуальній мовній (і немовній) поведінці, і її художнім формам. Різнобарвність цього феномена викликає інтерес учених шкіл різних напрямків, зокрема, мовознавців.

Гумор асоціює з комічним. Комічне з'являється в ситуаціях, сприймається як веселе, дотепне або безглузде. Комічне базується на протиріччі між формою та змістом, іноді воно проявляється в грі словом, в жарті, пов'язане емоційним, привабливим [2, 35].

Анекдот - коротка усна розповідь про вигадану подію злободенного побутового або суспільно-політичного змісту, з жартівливим або сатиричним забарвленням і несподіваною дотепною кінцівкою. Анекдот - широко поширений речовий жанр.

Англійський гумор нерідко оцінюється як занадто специфічний для того, щоб завжди бути зрозумілим для представників інших народів. Однак, значна частина цієї "незрозумілості" є результатом не стільки відмінних менталітетів, скільки некоректних перекладів [3, 109].

Механізм створення комічного ефекту полягає у тому, що текст анекдоту, який внаслідок біполярності об'єкта комічного містить у собі два змістовні плани, експозиторно створює в читача певне очікування з приводу якоїсь події. Несподівано ця подія переноситься в інший контекст, очікування реципієнта не виправдуються, він змушений розв'язати невідповідність, ретроспективно зробивши когнітивну зміну контексту [2, 36].

Неможливість адекватного перекладу найчастіше пов'язана з різними типами лінгвістичного гумору, такими як каламбури (каламбур — стилістичний прийом, який будується на використанні омонімії або паронімії, будь-які форми полісемантичності; часто вживається в комічному та сатиричному контекстах), та слова-портмоне. Останні поступово можуть входити до нормативної лексики, втрачаючи свій гумористичний характер.

Взагалі гумор часто настільки зв'язаний з подібними мовними структурами, що твори, які повністю побудовані на його використанні – зокрема, значна частина англійської літератури нонсенсу, – залишаються доступними тільки в оригіналі

Незважаючи на всі труднощі, завданням перекладача є повноцінна передача плану змісту оригіналу мовою перекладу навіть при різному ступені функціонально-стилістичного відповідності мові оригіналу, тобто близькості форми [2, 37].

Досягнення рівня повної еквівалентності при передачі гри слів на іншу мову дуже часто стає неможливим з багатьох причин (наприклад, відмінності в нормі та узусі іноземної мови та мови перекладу, різниця у мовній картині світу різних народів). Однією з головних причин є прийоми, що лежать в основі гри слів. Перед перекладачем часто стоїть проблема перенесення цих прийомів на мову перекладу.

До групи випадків що важко перекладати відносяться анекдоти та каламбури, в основі побудови яких діють наступні мовні механізми: обігрування можливості неоднозначного розуміння окремих слів (словесна полісемія); використання випадкової омонімії та фонетичних співзвуч різних слів і виразів; обігрування фразеологічних оборотів.

Каламбур - це гра слів, побудована на зіткненні звичайного звучання з незвичним і неочікуваним.

Набагато трудніше перекладати каламбури, складені з двох, трьох одиниць, так звані контаміовані фразеологічні одиниці. Важко тому, що для правильного перекладу обидва фразеологізми повинні мати у перекладній мові еквіваленти та аналоги, а таке трапляється не часто. Цікавий прийом каламбурного руйнування фразеологічних одиниць шляхом додавання слів, що повертає компонентам споконвічне значення. Буквальний переклад знову ж таки можливий за наявності аналога або еквівалента [1,28].

Зваживши уважно всі можливості передачі каламбуру, перекладач зупиняється на тому, який дозволить відтворити його найбільш адекватно та разом з тим незалежно від використаних у першотворі засобів (у автора асоціативні зв'язки та багатозначність, у перекладі - дитяча етимологія). Коли передачі каламбурної ситуації неможна уникнути, тобто коли одноплановий переклад порушує сенс та логіку розповіді, тоді за відсутності іншої можливості можна вдатися рими, сполучати її з антонімією (коли дозволяє контекст) або навіть обмежитися римою, але обов'язково підказати читачеві каламбурну суть першотвору.

Етнічний анекдот містить в собі комунікативну інформацію, що стосується мовних особливостей і поведінкових стереотипів представників конкретної культури, часто невідому для іншомовних комунікантів, що й обумовлює труднощі при його перекладі. Альтернатива вирішення зазначеної проблеми лежить в області перекладацьких трансформацій (наприклад, компенсації), або зводиться до метамовного коментарю. Найчастіше в етнічних анекдотах «об'єктом» жартів стають реалії, що ускладнює процес перекладу [1, 28].

Узагальнено прийоми передачі реалій можна розділити на дві групи: транскрипція і сам переклад. У випадку з анекдотами прийом транскрипції далеко не завжди ефективний, при цьому потрібно врахувати, що й переклад буде приблизним.

Рівень декодування не залежить ні від рівня знань, ні від будь-яких інших факторів, як це має місце у випадку офіційного дискурсу та жанру художньої літератури, але не завжди інформація може бути сприйнята

адекватно. Для того, щоб комунікативна мета була досягнута, адресант повинен тонко відчувати ситуацію за умов якої анекдотичне повідомлення відправляється. Не кожний анекдот сприймається та інтерпретується однаковим чином. Взагалі існують анекдоти, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на адресата. У випадку, коли анекдот викликає не сміх, чи іронію, а емоції, які є протилежними до останніх, комунікативна мета не може бути досягнутою.

1. Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. М.: УРСС, 2002. – С. 28.
2. Кобякова І. К. // Концептуалізація та категоризація гумору - Вісник СумДУ № 11(95)'2006 (Том 1). - С. 35-37
3. Семенов А. Л. Прагматические аспекты теории языковых игр (к постановке проблем) // Перевод и лингвистика текста. - М., 1994. – С. 109.

Коломієць, Л.С. Проблеми перекладу англомовних текстів з порушенням лінгвостилістичних норм [Текст] / Л.С. Коломієць; наук. кер. І.К. Кобякова // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 53-56.